

POZIV NA OČITOVANJE ZA INICIJATIVU (bez procjene učinka)

| | |
|--|--|
| NASLOV INICIJATIVE | Strategija o pravu na ostanak: Vaša regija, vaša budućnost |
| VODEĆA GLAVNA UPRAVA – NADLEŽNI ODJEL | GU REGIO – DDG.02 (gradovi, zajednice, ljudi) |
| VJEROJATNA INICIJATIVE VRSTA | Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija |
| OKVIRNI ROK | četvrto tromjesečje 2026. |
| DODATNE INFORMACIJE | — |

A. Politički kontekst, definicija problema i provjera supsidijarnosti

Politički kontekst

U [izvješću Skupine na visokoj razini za budućnost kohezijske politike](#) ističe se da 2023. „više od 60 milijuna građana EU-a živi u regijama gdje je BDP po stanovniku niži nego 2000., a dodatnih 75 milijuna u regijama s gotovo nultom stopom rasta. Ukupno oko 135 milijuna ljudi, **gotovo trećina stanovništva EU-a**, živi na mjestima koja u posljednja dva desetljeća **polako nazaduju**.”

U izvješću iz 2024. naslovljenom „[Više od tržišta: jačanje jedinstvenog tržišta za ostvarivanje održive budućnosti i blagostanja za sve građane EU-a](#)” Enrico Letta upozorava da bi, ako se ne uklone, **regionalne i teritorijalne razlike mogle dovesti do nove „geografije nezadovoljstva**”, odnosno stanja u kojem se ljudi osjećaju zapostavljenima. U područjima u kojima nedostaje gospodarskih mogućnosti, a slab pristup uslugama često ih dodatno ograničava, poticaja za preseljenje više je nego onih za ostanak. U Draghijevom izvješću „[Budućnost europske konkurentnosti](#)” potvrđeno je da socioekonomske razlike među regijama i zemljama EU-a također mogu ugroziti europsku konkurentnost.

U Lettinu izvješću navodi se da se produbljivanje jedinstvenog tržišta treba popratiti mjerama koje svim građanima EU-a, bez obzira na to gdje žive, donose koristi od jačeg unutarnjeg tržišta i prilike da mu doprinose. **Sloboda preseljenja i sloboda ostanaka u zajednici po vlastitom izboru** moraju se razvijati i jačati paralelno.

Kako je navedeno u [mandatnom pismu predsjednice von der Leyen izvršnom potpredsjedniku Fittu](#), Europska komisija predano radi na suzbijanju regionalnih razlika kako bi svi građani mogli ostvariti svoje **pravo na ostanak u mjestu koje zovu domom**. U okviru tog rada Komisija će sudjelovati u pokretanju reformi i ulaganja za razvoj onoga što je zajednicama potrebno za rast, a to su: dinamična lokalna gospodarstva, kvalitetna radna mjesta, javne i privatne usluge, obrazovanje i razvoj vještina, odgovarajuća infrastruktura, uključujući energetiku, promet, vodoopskrbu i digitalnu povezivost, te osnovne usluge, kao što su zdravstvena zaštita, skrb za djecu, obrazovne ustanove i odgovarajuće stanovanje. Isključivo strukturirani pristup i stalna ulaganja mogu omogućiti građanima i gospodarskim i socijalnim akterima da ostvare svoje pravo na život, rad i poslovanje gdje god žele u EU-u.

Problem na koji se inicijativa odnosi

Kohezijska politika ključna je kako bi se smanjile regionalne razlike, postigli konkretni rezultati u cijelom EU-u i osiguralo da preseljenje bude izbor, a ne jedina opcija. Unatoč tome, gospodarske razlike

i dalje su prisutne, a više od 25 % ljudi u EU-u živi u područjima u kojima su razine dohotka ispod 75 % prosjeka EU-a.

Različite regije imaju različite polazne točke za razvoj, kao i potrebe i sposobnosti. Međutim, ovisno o njihovoj udaljenosti, geografski uvjetovanoj podložnosti klimatskim promjenama ili specifičnoj socioekonomskoj situaciji neke regije prolaze kroz složenije akutne poteškoće i transformacije. Neke se od njih suočavaju sa stagnacijom ili smanjenjem rasta, blagostanja i konkurentnosti, što ograničava dostupnost radnih mjesta visoke vrijednosti i izlaže regije riziku od ulaska u začarani krug dužih razdoblja niskog ili negativnog rasta, produktivnosti i zaposlenosti. To je često slučaj u udaljenim regijama zbog nedostatka gospodarskih mogućnosti, mogućnosti zapošljavanja i pristupa ključnim uslugama. Brojne regije EU-a suočavaju se i s akutnim transformacijama, kao što su starenje stanovništva, iseljavanje mladih i smanjenje radne snage.

Ako se ništa ne poduzme, trendovi depopulacije u određenim regijama mogli bi oslabiti konkurentnost EU-a, naglasiti teritorijalne nejednakosti i dodatno ograničiti gospodarski kapacitet regija, što bi ih povuklo u razvojnu zamku i u EU-u izazvalo nezadovoljstvo. Konvergencija tih megatrendova, među kojima su demografski pad, promjene u globalnom gospodarstvu te zelena i digitalna tranzicija, stvara nove distribucijske prepreke koji zahtijevaju inovativna rješenja u okviru kohezijske politike. Ruralne i udaljene regije, uključujući otoke, najudaljenije regije, planinska područja i regije uz unutarnje granice, posebno su izložene riziku od gospodarskog pada i gubitka stanovništva. Istočne regije koje graniče s Rusijom, Bjelarusom i Ukrajinom također se suočavaju s povećanim sigurnosnim rizicima.

Kao glavni pokretači inovacija, industrijskog razvoja i gospodarskog rasta regije također sudjeluju u regionalnim istraživačkim i inovacijskim ekosustavima i na taj način bitno doprinose konkurentnosti Europe. Kako bi se ojačala konkurentnost Europe i očuvalo jedinstveno tržište, nužno je promicati regije kao ključne partnere u provedbi kohezijske politike. Lokalne i regionalne vlasti upravljaju velikim javnim ulaganjima u svim dijelovima EU-a i zbog toga su važni akteri u promicanju inovacija, održivosti i europske strateške autonomije. Bez odlučnog višerazinskog upravljanja i lokaliziranog pristupa EU bi mogao dodatno produbiti teritorijalne razlike umjesto da u potpunosti ostvari svoj potencijal za rast.

Te promjene znatno utječu na gospodarsku vitalnost, dinamiku tržišta rada i pružanje i pristup javnim uslugama. Stanovnici regija koje nazaduju često se osjećaju prisiljenima preseliti se jer nema dovoljno radnih mjesta, kvalitetnih škola, bolnica ili drugih usluga potrebnih za održavanje dobrog životnog standarda. Odljev ljudi, posebno mladih, može pogoršati ionako lošu gospodarsku situaciju.

Cjeloviti podaci i dokazi ključni su kako bi se utvrdile regije EU-a koje su najviše pogođene tim akutnim problemima i odredila potpora potrebna za rast i uspjeh lokalnih zajednica. U okviru svojih brojnih sektorskih politika i inicijativa EU već zagovara razvoj i provedbu intervencija kojima se podupire pravo na ostanak. Dosljednost ima iznimno važnu ulogu u političkim intervencijama, uključujući one u područjima konkurentnosti, zapošljavanja, ruralnog razvoja, mobilnosti (preseljenja), turizma, razvoja vještina, povezivosti, mladih, ravnopravnosti i nediskriminacije, istraživanja i inovacija. Integrirani pristupi i lokalizirane politike također su neophodni za pronalaženje višedimenzionalnih i djelotvornih rješenja jer su regionalne i lokalne vlasti obično najbolje upoznate sa specifičnim prednostima i nedostacima svojeg područja.

Iskustvo jedne regije u primjeni inovativnih rješenja na specifične situacije može se pokazati korisnim i u drugima. Razmjena tih iskustava pomaže drugim akterima da se suoče sa sličnim problemima i poboljšaju vlastite razvojne inicijative.

Bez sudjelovanja EU-a bilo bi znatno teže utvrditi regije i područja koja imaju najviše poteškoća u pružanju potpore zajednicama i promicanju konkurentnosti, rasta i blagostanja. To bi moglo dovesti do zanemarivanja tih regija i njihovih akutnih potreba, što bi potencijalno rezultiralo neučinkovitim dodjelom sredstava i oslabilo rezultate intervencija za očuvanje prava svih građana na ostanak u mjestu koje zovu domom. U konačnici, zanemarivanje tih vrijednih prilika za učenje i razmjenu značilo bi i propuštanje prilika za primjenu dostupnih rješenja.

| |
|--|
| Temelj za mjere EU-a (pravna osnova i provjera supsidijarnosti) |
| Pravna osnova |
| <p>Ova je inicijativa obuhvaćena područjem politike u kojem EU i njegove države članice imaju podijeljenu nadležnost (gospodarska, socijalna i teritorijalna kohezija).</p> <p>Člankom 174. Ugovora o funkcioniranju Europske unije propisano je da Unija radi promicanja svojeg sveukupnog skladnog razvoja razvija i provodi aktivnosti koje vode jačanju njezine ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Konkretno, u odredbama tog članka navodi se da Unija osobito nastoji smanjiti razlike u stupnju razvijenosti među različitim regijama i zaostalost regija u najnepovoljnijem položaju. Među dotičnim regijama posebna se pozornost posvećuje ruralnim područjima, područjima zahvaćenima industrijskom tranzicijom i regijama s velikim i trajnim prirodnim i demografskim ograničenjima, kao što su najsjevernije regije s vrlo niskom gustoćom naseljenosti te otoci, pogranične i planinske regije.</p> |
| Praktična potreba za mjerama EU-a |
| <p>Europska unija već desetljećima podupire regije i područja u provedbi svojih politika i prioriteta. Upravo ta komplementarnost mjera EU-a i potpore država članica čini rad EU-a toliko djelotvornim. Mjere EU-a imaju posebnu vrijednost jer: (i) pružaju informacije za donošenje odluka i provedbu na svim razinama upravljanja (ii) pružaju prilagođenu potporu, uključujući pristupe koji su se u praksi pokazali najboljima (iii) pospješuju političke poticaje i preuzimanje obveza (iv) mobiliziraju donositelje odluka i partnere u suradnji, uključujući širu javnost i (v) svim regijama, neovisno o njihovoj veličini i lokaciji, omogućuju da ostvare koristi od mjera EU-a, koje uključuju opsežne razmjene iskustava, umrežavanje i suradnju. Potrebni su strukturiran pristup i stalna ulaganja kako bi se odgovorilo na potrebe i otklonile poteškoće s kojima se susreću stanovnici regija koje nazaduju. U protivnom postoji rizik od još većeg nezadovoljstva u tim regijama i trajnog pada u razvojnu zamku.</p> |
| B. Ciljevi inicijative i vizija njihova ostvarenja |
| Vjerojatni učinci i utjecaji |
| <p>Očekuje se da će inicijativa dovesti do usklađenijih i učinkovitijih mjera EU-a za pomoć regijama i područjima u uklanjanju prepreka regionalnom razvoju, posebno onima koje teže pogađaju strukturne transformacije, zaustavljen gospodarski rast i depopulacija. Pomoći će zemljama, regijama i lokalnim vlastima u EU-u da razviju prilagođene, lokalizirane politike i strategije usmjerene na potrebna ulaganja i reforme kako bi se povećala konkurentnost, potaknuo održivi razvoj, privuklo ljude u te regije i zaštitilo pravo na ostanak.</p> <p>Inicijativa će vjerojatno pridonijeti ostvarenju nekoliko relevantnih ciljeva održivog razvoja iz Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., uključujući dobro zdravlje i dobrobit, dostojanstven rad i gospodarski rast, industriju, inovacije i infrastrukturu te održive gradove i zajednice.</p> |
| Buduće praćenje |
| <p>Provedba inicijative pratit će se prikupljanjem podataka o različitim mjerama u okviru same inicijative, što će pomoći u oblikovanju budućih mjera i inicijativa.</p> |
| C. Bolja regulativa |
| Procjena učinka |
| <p>Inicijativa će se predstaviti u obliku komunikacije Komisije. Nisu predviđeni novi tokovi financiranja ni zakonodavni prijedlozi, a zbog toga ni procjena učinka. Inicijativa će pružiti smjernice za osmišljavanje i realizaciju fondova EU-a, nastaviti se na postojeće politike EU-a i predstaviti primjere uspješne provedbe politika. Svi naknadni prijedlozi politika bit će podvrgnuti individualnoj procjeni učinka.</p> |
| Strategija savjetovanja |

Komisija želi prikupiti mišljenja građana i dionika iz cijelog EU-a. Ovo je javni poziv na očitovanje. Pokrenut će se i istraživanje Eurobarometra o pravu na ostanak kako bi se prikupila stajališta građana o osnovnim uvjetima i faktorima koji utječu na njihovu odluku da ostanu na određenom mjestu, kao i o ulozi javnih politika u promicanju blagostanja i privlačnosti regija EU-a.

Poziv na očitovanje promicat će se putem komunikacijskih kanala GU REGIO. Odgovori se mogu poslati na bilo kojem od 24 službena jezika EU-a na portalu „[Iznesite svoje mišljenje](#)” (središnja stranica Komisije za javna savjetovanja). Pripremit će se sažeto izvješće s pregledom svih rezultata savjetovanja.